

บทที่ 1

หนี้สินหมุนเวียน

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) ได้กำหนดนิยามของหนี้สิน (Liabilities) ไว้ดังนี้ “หนี้สินหมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์ในอดีตโดยการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ”

ในปัจจุบันนักลงทุน นักบัญชีและผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจหนี้สินของกิจการกันมากขึ้นเนื่องจากหลายกิจการมักจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกโดยการขอสินเชื่อทางการค้าและการกู้ยืมเงินหรือสินเชื่อประเภทต่างๆ จากบุคคลภายนอก บางกิจการมีหนี้สินมากกว่า 40% ของเงินลงทุนทั้งหมดของกิจการ เพื่อนำเงินทุนมาใช้ในการดำเนินงานของกิจการ

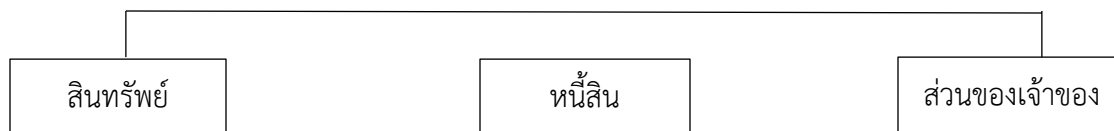
การดำเนินธุรกิจ กิจการสามารถจัดหาสินทรัพย์เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานโดยมีแหล่งที่มาของสินทรัพย์จาก 2 แหล่งใหญ่ด้วยกัน คือ (1)จากการลงทุนของเจ้าของกิจการโดยใช้สินทรัพย์ที่ตนมีอยู่ เช่น นายณัฐ นำเงินสดและสินค้ายาลงทุนในกิจการ ดังนั้น การที่กิจการมีเงินสดและสินทรัพย์ปรากฏในงบแสดงฐานะการเงิน จะมีแหล่งที่มาจากส่วนของเจ้าของ หรือ (2)จากการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก เช่น การกู้ยืมเงินจากธนาคารในการซื้อที่ดิน ซึ่งกิจการมีภาระที่ต้องชำระเงินคืนให้กับธนาคารผู้ให้กู้ยืมเงินในอนาคต หรือการซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเงินเชื่อจากบริษัทผู้ขายคอมพิวเตอร์ ในการนี้กิจการจะได้คอมพิวเตอร์จากการก่อหนี้ขึ้น ซึ่งกิจการมีภาระผูกพันที่จะต้องชำระค่าเครื่องคอมพิวเตอร์ดังกล่าวในอนาคต บทนี้จะกล่าวถึงหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาของสินทรัพย์เฉพาะในส่วนของหนี้สิน

ลักษณะทั่วไปของหนี้สิน

หนี้สินเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของงบการเงิน (The Elements of Financial Statements) ที่เกี่ยวข้องกับการวัดฐานะการเงินในงบแสดงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งได้แก่ สินทรัพย์ (Assets) หนี้สิน (Liabilities) และส่วนของเจ้าของ (Equity) ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของหนี้สิน เช่น ความหมาย การรับรู้รายการ ตลอดจนประเภทของหนี้สินจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ในการดำเนินธุรกิจ กิจการมีความจำเป็นต้องก่อหนี้สินขึ้นอย่างไม่มีทางเลี่ยง เช่น การซื้อสินค้าหรือใช้บริการเป็นเงินเชื่อ การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือบุคคลภายนอก การได้รับเงินแต่ยังไม่ส่งสินค้าหรือให้บริการ การค้างชำระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งหนี้สินเหล่านี้เป็นภาระของกิจการที่จะต้องชำระให้หมดไป

งบแสดงฐานะการเงิน

ความหมายของหนี้สิน

สภาวิชาชีพบัญชี ได้ให้คำนิยามของหนี้สินไว้ในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 37 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง ประมาณการหนี้สิน หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น และสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้

“หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์ในอดีต ที่การชำระ ภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ”

มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 37 (ปรับปรุง 2558) ของประเทศไทยมีพื้นฐานมาจากมาตรฐานการบัญชี ระหว่างประเทศ ฉบับที่ 37 เรื่อง ประมาณการหนี้สิน หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น และสินทรัพย์ที่อาจเกิดขึ้น (IAS 37 : Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets (Bound volume 2015 Consolidated without early application) ซึ่งได้ให้คำนิยามของหนี้สิน ดังนี้

Liability:

- present obligation as a result of past events
- settlement is expected to result in an outflow of resources (payment)

จากคำนิยามของหนี้สินข้างต้นจึงสามารถสรุปลักษณะของหนี้สินได้ดังนี้

1. หนี้สินเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ (Present obligation)

ภาระผูกพัน (Obligation) หมายถึง หน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ในการดำเนินธุรกิจ กิจการหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องก่อภาระผูกพันขึ้น โดยภาระผูกพันอาจมีผลบังคับตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ เช่น การซื้อสินค้าหรือใช้บริการเป็นเงินเชื่อ ซึ่งจะก่อให้เกิดภาระผูกพันคือ จำนวนเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการที่กิจการยังไม่ได้ชำระ ดังนั้นกิจการมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบที่จะต้องชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการดังกล่าวด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น จ่ายชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการเป็นเงินสด หรือสินทรัพย์อื่น เป็นต้น

2. ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต (Present obligation of the enterprise arising from past events)

ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการจากข้อ 1 เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต เช่น การที่กิจการมีภาระผูกพันในปัจจุบัน คือ จำนวนเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการที่กิจการยังไม่ได้ชำระ เกิดจากเหตุการณ์ในอดีตที่กิจการยังไม่ได้ชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าบริการเมื่อได้รับมอบสินค้าหรือใช้บริการ

3. การชำระภาระผูกพันนั้นจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ (Settlement is expected to result in an outflow of resources (payment))

การชำระภาระผูกพันของกิจการ ทำให้กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ เช่น กิจการยังไม่ได้ชำระเงินค่าสินค้าหรือค่าใช้บริการ ดังนั้นกิจการมีความรับผิดชอบที่จะต้องชำระค่าสินค้าหรือใช้บริการดังกล่าว ด้วยทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของกิจการ เช่น เงินสดหรือสินทรัพย์อื่น

การเกิดหนี้สินและการชำระหนี้สิน

จากความหมายของหนี้สินข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าหนี้สินเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันที่ต้องชำระในอนาคต ด้วยทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งหนี้สินอาจเกิดจากเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต ได้แก่

1. กิจการได้รับสินทรัพย์หรือบริการจากบุคคลอื่นและยังไม่ได้ชำระ เช่น การซื้อสินค้าหรือสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ การติดค่างค่าบริการที่ได้รับ การกู้ยืม เป็นต้น
2. กิจการประกาศจ่ายปันผลที่ไม่ใช่หุ้นปันผล (Stock Dividends) เช่น ประกาศจ่ายปันผลเป็นเงินสดหรือเป็นสินทรัพย์อย่างอื่น
3. ภาษีที่กิจการต้องเสียให้แก่รัฐบาลหรือส่วนราชการและยังไม่ได้ชำระ เช่น ภาษีเงินได้ค้างจ่าย ภาษีมูลค่าเพิ่มค้างจ่าย เป็นต้น
4. ภาระผูกพันที่เกิดจากนโยบายหรือข้อตกลงของกิจการต่อบุคคลอื่นและพนักงาน เช่น หนี้สินจากการรับประกันสินค้า หนี้สินภายใต้โปรแกรมสิทธิพิเศษแก่ลูกค้า โครงการเงินบำนาญ เป็นต้น
5. มีผู้เสียหายเรียกร้องและกิจการจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาหรือข้อตกลงแต่ยังไม่ได้ชำระ เช่น หนี้อันเกิดจากการค้าประกัน หรือตัวเงินรับขายลดขาดความน่าเชื่อถือ เป็นต้น

โดยปกติการชำระหนี้สินต่างๆ จะทำให้กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจให้กับผู้อื่นที่มีสิทธิเรียกร้อง ซึ่งการชำระหนี้สินนั้นอาจทำได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. การจ่ายเงินสด
2. การโอนสินทรัพย์อื่นๆ
3. การให้บริการ
4. การเปลี่ยนภาระผูกพันเดิมเป็นภาระผูกพันใหม่
5. การแปลงหนี้เป็นทุน

การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าของหนี้สิน

การรับรู้รายการของหนี้สิน หมายถึง การแสดงรายกสนหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงินด้วยข้อความและจำนวนเงิน พร้อมกับรวมจำนวนเงินนั้นในยอดรวมของงบแสดงฐานะการงาน

กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) กำหนดให้กิจการต้องรับรู้หนี้สินในงบแสดงฐานะการเงินเมื่อเข้าเกณฑ์ตามเงื่อนไขทุกข้อต่อไปนี้

1. มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะต้องสูญเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากรายการดังกล่าว

การประเมินระดับความเป็นไปได้ที่กิจการจะต้องสูญเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตทำได้โดยอาศัยหลักฐานที่มีอยู่ในขณะจัดทำงานการเงิน เช่น กิจการมีการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ กิจการจะต้องรับรู้หนี้สิน คือ เจ้าหนี้การค้า จากเอกสารหลักฐาน คือ ใบส่งของ หรือใบกำกับสินค้า ซึ่งเป็นหลักที่แสดงว่ากิจการจะต้องจ่ายเงินเพื่อชำระหนี้สินค่าสินค้าที่ซื้อ หรือกิจการกู้ยืมเงิน กิจการจะต้องรับรู้หนี้สิน คือ เจ้าหนี้เงินกู้ จากเอกสารหลักฐาน คือ สัญญากู้เงิน ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงว่ากิจการจะต้องจ่ายเงินคืนให้กับผู้ให้กู้เมื่อครบกำหนดตามสัญญา เป็นต้น

2. รายการดังกล่าวมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือเมื่อข้อมูลนั้นครบถ้วน เป็นกลาง และปราศจากอคติผิดพลาด จากตัวอย่างข้างต้นมูลค่าสินค้าที่ซื้อตามใบส่งของหรือใบกำกับสินค้าหรือจำนวนเงินตามสัญญาจะเป็นมูลค่าของหนี้สินที่วัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

ในบางกรณีมูลค่าของหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงินอาจได้จากการประมาณการ เช่น ประมาณการหนี้สินจากการรับประกันสินค้า รายได้รอการตัดบัญชีจากโปรแกรมสิทธิพิเศษแก่ลูกค้า เป็นต้น ซึ่งต้องประมาณมูลค่าอย่างสมเหตุสมผลเพื่อไม่ให้เกิดการบิดเบือนการวัดมูลค่า แต่หากหนี้สินรายการใดที่กิจการไม่สามารถประมาณมูลค่าได้อย่างสมเหตุสมผลก็ไม่ต้องรับรู้รายการนั้นในงบแสดงฐานะการเงินแต่ต้องเปิดเผยรายการนั้นในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หากรายการนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินในการพิจารณาฐานะการเงินของกิจการ เช่น ค่าเสียหายจากการฟ้องร้องที่คดียังไม่สิ้นสุด เป็นต้น

การวัดมูลค่าของหนี้สิน

การวัดมูลค่าของหนี้สินหมายถึง กระบวนการกำหนดจำนวนเงินเพื่อรับรู้หนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งการวัดมูลค่าจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้เกณฑ์ต่างๆ ในการวัดมูลค่า ดังนี้

1. **ราคาทุนเดิม (Historical Cost)** หมายถึง การบันทึกหนี้สินด้วยจำนวนเงินที่ได้รับจากการก่อภาระผูกพันด้วยจำนวนเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดที่คาดว่าจะต้องจ่ายเพื่อชำระหนี้สินที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ

2. **ราคาทุนปัจจุบัน (Current Cost)** หมายถึง การแสดงหนี้สินด้วยจำนวนเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดที่ต้องใช้ชำระภาระผูกพันในขณะนั้นโดยไม่ต้องคิดลด

3. **มูลค่าที่จะจ่าย (Realizable Value)** หมายถึง การแสดงหนี้สินด้วยมูลค่าที่จะต้องจ่ายคืนหรือด้วยจำนวนเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดที่คาดว่าจะต้องจ่ายเพื่อชำระหนี้สินที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ โดยไม่ต้องคิดลด

4. **มูลค่าปัจจุบัน (Present Value)** หมายถึง การแสดงหนี้สินด้วยมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจ่ายสุทธิ ซึ่งคาดว่าจะต้องจ่ายชำระหนี้สินในการดำเนินงานตามปกติ

ประเภทของหนี้สิน

หนี้สินในงบการเงินของกิจการอาจครอบคลุมหนี้สินทั้งที่มีการรับรู้ในงบแสดงฐานะการเงินและไม่ได้รับรู้ในงบแสดงฐานะการเงิน แต่ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินนั้นไว้ในหมายเหตุประกอบงบ ดังนั้น จึงอาจจำแนกหนี้สินในงบการเงินออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. หนี้สินหมุนเวียน
2. หนี้สินไม่หมุนเวียน
3. หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น